

Nr 20.*Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ändring
i 12 § lagen om semester.*

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 189 i första kammaren av herrar *Norling* och *Helmer Persson* samt nr 230 i andra kammaren av herr *Lundberg*.

I motionerna kritiseras den nuvarande utformningen av 12 § i lagen den 29 juni 1945 om semester. Lagrummets lydelse är följande.

»Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, såvitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket b)—d) och tredje stycket skall jämföras med tid å vilken arbete utförts.

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.

Semester för arbetstagare å fartyg må icke utan arbetstagarens medgivande utgå annat än i svensk hamn.»

I motionen I: 189 yrkas att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i lagen om semester, »att första stycket i § 12 får följande lydelse:

12 §. Semestern skall utgå i ett sammanhang och under sommarmånaderna, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.»

I motionen II: 230 hemställas att riksdagen måtte besluta, att den mening i 12 § som lyder: »Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar», måtte utgå.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna ha på utskottets begäran Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen yttrat sig.

FRÅGAN OM LEGAL SEMESTERPERIOD.

Vid tillkomsten av den tidigare gällande semesterlagen — lagen den 17 juni 1938 om semester — avvisades tanken på att i lagen införa bestämmelser om semesterns förläggning till en legal semesterperiod.

Härom hade 1936 års *semestersakkunniga*, vilkas betänkande (SOU 1937:49) utgjorde huvudkälla till 1938 års semesterlag, föreslagit, att det skulle tillkomma arbetsgivaren att bestämma när semester skulle utgå. Därvid skulle iakttagas, att semestern med vissa undantag skulle utgå i ett sammanhang under tiden den 2 maj—30 september, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstägaren.

De sakkunnigas förslag härom rönne emellertid vid remissbehandlingen av betänkandet kraftigt motstånd från skilda håll.

I *propositionen nr 286* till 1938 års riksdag, varigenom förslaget till semesterlag framlades, uttalade *föredragande departementschefen* i frågan om införandet av en legal semesterperiod bland annat följande.

»Det måste i och för sig anses vara önskvärt, att arbetstägarna i allmänhet erhålla sin semester under sommarmånaderna. Med hänsyn till de klimatiska förhållandena i vårt land är det nämligen endast under denna tid, som semestern för flertalet arbetstagare kan utnyttjas till verklig rekreation. Emellertid är det uppenbart, att det med hänsyn till viktiga samhällsfunktioner och näringslivets intressen icke är möjligt att bereda semester under sommaren för samtliga arbetstagare. De sakkunniga ha även förordat åtskilliga undantag från den av dem föreslagna huvudregeln, att semestern skall utgivas under tiden den 2 maj—30 september. Av vad som anföres i yttrandena framgår emellertid, att dessa undantag måste högst avsevärt utvidgas, för den händelse man önskar bibehålla bestämmelsen om en jämförelsevis kort period, till vilken semestern skall förläggas. Att på ett lämpligt och rättvist sätt avgränsa de yrkesområden, som skulle undantagas från huvudregeln, bleve uppenbarligen mycket svårt. Man måste emellertid erkänna, att det även för arbetsgivarna inom sådan del av näringslivet, för vilken något speciellt undantag icke påyrkats, komme att uppstå betydande svårigheter att inpassa semestern för samtliga arbetstagare under en period av fem månader. Dessa svårigheter skulle kunna tänkas föranleda en benägenhet hos industrien att i allmänhet utgiva semester på en gång till samtliga vid ett företag anställda arbetstagare. Med hänsyn till den därav föranledda produktionsminskningen kan ett sådant system icke anses vara önskvärt. Jag har därför efter överbägande av de olika på frågan inverkan omständigheterna ansett det vara lämpligast, att i lagen icke intages någon bestämmelse om viss semesterperiod. Jag utgår emellertid från att frågan om semesterns förläggning under året upptages till förhandlingar mellan parterna och att därvid arbetstägarna i möjligaste mån beredas semester under sommarmånaderna.»

Även *riksdagen* fann överbägande skäl tala mot införande av en föreskrift om bestämd semesterperiod (andra lagutskottets utl. nr 58), och

lagen utformades i denna del i överensstämmelse med departementschefens förslag.

1938 års semesterlagstiftning avlöstes av nu gällande lag den 29 juni 1945 om semester.

1942 års *semesterkommitté*, vars betänkande med förslag till ändrad semesterlagstiftning (SOU 1944: 59) låg till grund vid tillkomsten av den nuvarande semesterlagen, uttalade i detta sammanhang bland annat följande.

»Med hänsyn till de klimatiska förhållandena i Sverige har kommittén funnit sommartiden vara den tid, som i regel bäst lämpar sig för semester, och kommittén har framhållit, att sommartiden kunde sägas ha fått hävd som semestertid samt att för den övervägande delen av arbetstagarna semesterns förläggning till annan årstid framstode såsom mindre förmånlig. Kommittén har dock på anförda skäl icke ansett sig böra förorda en föreskrift om att semestern alltid skall förläggas till sommartiden. Däremot har det syntts kommittén lämpligt att lagen innehåller en anvisning om att semestern i möjligaste mån förlägges till den varmare delen av året. Bestämmelsen härom har ansetts böra givas det innehållet, att semestern företrädesvis bör förläggas till tid mellan den 2 maj och den 30 september.»

Föredragande departementschefen anförde i propositionen nr 273 till 1945 års riksdag med förslag till ny semesterlag följande.

»I likhet med kommittén finner jag mig icke kunna förorda en sådan regel om viss obligatorisk semestertid. Såsom kommittén framhållit, skulle det knappast vara möjligt att i lagen införa en dylik bestämmelse, om icke därifrån föreskrevs vittomfattande undantag i olika avseenden. Exempel härpå visar lagstiftningen i de övriga nordiska länderna, där undantag gjorts såväl för hela yrkesområden — exempelvis jordbruket och sjöfarten — som för säsongbetonade och andra företag, för vilka semesterns förläggning till sommartiden skulle vålla besvärligheter.

Emellertid synes det mig lämpligt att i lagen på något sätt kommer till uttryck, att arbetsgivaren, om icke arbetstagaren har andra önskemål, bör eftersträva att förlägga semestern till sommartid. Denna tid torde nämligen — i varje fall såvitt angår arbetstagare, vilka åtnjuta semester enligt lagens minimibestämmelser — i allmänhet vara den tid, under vilken arbetstagarna kunna bäst utnyttja semestern. Mot kommitténs förslag att semestern företrädesvis bör förläggas till tid mellan den 2 maj och den 30 september synas inga vägande erinringar kunna resas. Med hänsyn till bestämmelsens karaktär av en rekommendation synes emellertid bäst överensstämma att den lämpliga semestertiden betecknas med ett mera allmänt uttryck, exempelvis sommartiden.»

Riksdagen (andra lagutskottets utl. nr 59) följde propositionens förslag, och lagrummets innehåll såvitt angår semesterns förläggning till viss del av året har sedan dess icke varit föremål för ändring.

UPPDELNING AV SEMESTERN.

Arbetstidsutredningens undersökningar och förslag.

De nuvarande bestämmelserna om semesterns förläggning fingo sin utformning i samband med att den allmänna treveckorssemestern infördes.

I sitt betänkande rörande tre veckors semester (SOU 1950: 32) upptog *arbetstidsutredningen* till undersökning i huvudsak tre alternativ till utformningen av semestern.

Alternativ I. Semestern utgår i ett sammanhang och bör om möjligt förläggas till sommaren. Delning av semestertiden skall kunna ske efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Utan att dylik överenskommelse föreligger skall delning av semestern kunna ske efter medgivande av arbetarskyddsstyrelsen, då sammanhängande semester skulle medföra avsevärd olägenhet för företagens drift. Dock skall semestertiden i detta fall icke kunna uppdelas i mer än två perioder, av vilka den ena skall utgöra minst två veckor.

Alternativ II. Semestern bör om möjligt förläggas till sommaren. Delning av semestertiden skall kunna ske efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Om dylik överenskommelse icke kan träffas, skall arbetsgivaren kunna uppdelas semestertiden i två perioder, varav en skall utgöra minst två veckor.

Alternativ III. Detta alternativ skiljer sig från alternativ II såtillvida, att arbetsgivaren — om överenskommelse icke kan träffas med arbetstagaren — skall kunna uppdelas semestertiden i två eller flera perioder, varav en skall omfatta minst två veckor. Den återstående semestertiden skall alltså kunna utgivas i form av enstaka ledighetsdagar.

Över de alternativa förslagen hördes arbetsmarknadens organisationer. Vidare verkställdes särskild undersökning angående berörda arbetstagargruppers semestervanor och semesterönskemål.

Vid avvägningen av de olika alternativen erinrade utredningen om att de tidigare bestämmelserna om semesterns förläggning inneburo en maktfördelning; arbetsgivaren bestämde till vilken del av året semestern skulle vara förlagd, medan arbetstagarens samtycke fordrades för delning av semestern. Enligt utredningens mening hade detta förhållande varit lyckligt. Härav finge emellertid icke dragas den slutsatsen, att man även vid tre veckors semester borde upprätthålla denna maktfördelning i exakt samma utformning som för närvarande. Utsträcktes semestern till tre veckor, komme nämligen arbetstagarnas inflytande genom rätten att kunna vägra en delning av semestern att få en väsentligt ökad betydelse, då det många gånger måste vara betydligt svårare för arbetsgivaren att utlägga semestrarna i odelade treveckorsperioder än som för närvarande i odelade perioder om endast två veckor. Härtill komme även ett annat förhållande.

Därest man åt arbetstagarna gäve rättigheten att vägra delning av treveckorssemestern, kunde man komma i den ställningen att arbetsgivarna, i de fall då det ej bleve möjligt att träffa uppgörelse om delning, såge sig tvingade att i viss utsträckning upphöra med att ge sommarsemester.

Utredningen kom till att börja med till den slutsatsen, att alternativ III icke borde komma i fråga.

Utredningen ansåg sig icke heller kunna förorda alternativ I. Det karakteristiska för detta alternativ vore att delning av semestern icke skulle kunna ske av arbetsgivaren ensam. Frågor rörande förläggning och delning av semestern torde med hänsyn härtill bli föremål för förhandlingar mellan å ena sidan arbetsgivaren eller hans organisation och å andra sidan vederbörande arbetstagarorganisation. Många gånger skulle man kunna räkna med att på detta sätt få till stånd överenskommelser om semesterns förläggning och eventuella delning. Man kunde emellertid icke utgå från antagandet, att det skulle bli möjligt att åvägabringa överenskommelser om delning i alla de fall, då ett verkligt behov därav förelåge. Utginge man från huvudprincipen i alternativ I, måste det därför finnas någon utväg, varigenom en delning kunde komma till stånd mot arbetstagarnas önsknigar. Det hade med hänsyn härtill förutsatts, att i de fall, då en dylik överenskommelse icke kunnat komma till stånd, en statlig myndighet, arbetarskyddsstyrelsen, skulle äga rätt föreskriva om uppdelning av semestern på två perioder, varav den ena skulle omfatta minst två veckor i en följd. Detta sätt för delning av semestern hade hämtats ur särskilda semesterlagen. Att märka vore dock att denna lag ägde tillämpning endast å ett förhållandevis litet antal arbetstagare. Enligt vad utredningen inhämtat hade endast två framställningar gjorts om delning av semestern under hänvisning till denna lag. Den ena framställningen hade icke föranlett något beslut, när överenskommelse mellan parterna träffats. I andra fallet hade inledda förhandlingar medfört, att arbetsgivaren tagit tillbaka sin framställning. Om en motsvarande bestämmelse infördes i den allmänna semesterlagen, skulle den komma att få en helt annan och väsentligt större räckvidd. Man hade anledning vänta sig, att en dylik utväg skulle medföra en avsevärd ansvällning av arbetsbördan för arbetarskyddsstyrelsen. Dessutom kunde man frukta att framställningar om delning av semestern komme att koncentrera sig till en förhållandevis begränsad del av året. I de yttranden, som avgivits över de olika alternativen, hade förslaget att tilldela en statlig myndighet rätt att föreskriva om delning av semestern genomgående avstyrkts. I denna punkt hade arbetsgiversidan och arbetstagersidan varit fullständigt eniga. Man hade fruktat en byråkratisering av handläggningen av semesterärendena och man trodde icke att det bleve möjligt för en myndighet att handlägga ärendena med den snabbhet, som måste vara en förutsättning för att

systemet skulle fungera tillfredsställande. Dessa farhågor vore säkerligen befogade.

Utredningen framhåller vidare, att en alltför stark koncentration kunde komma att äventyra arbetstagarnas möjligheter att få ut det bästa ur en tre veckors semester. Med hänsyn till vårt lands klimatiska förhållanden komme semestrarna med all sannolikhet att ständigt förläggas till en förhållandevis begränsad del av året.

Utredningen fann på i huvudsak nu anförda skäl alternativ II vara i varje fall då den lämpligaste utformningen av treveckorssemestern och förordade detta alternativ.

Kungl. Maj:ts förslag och 1951 års riksdag.

I *proposition nr 72 till 1951 års riksdag* förelades riksdagen förslaget till ökning av den lagstadgade allmänna semestern till tre veckor om året. *Föredragande departementschefen* anförde i propositionen om semesterns förläggning bland annat följande.

»Arbetstidsutredningen har uppställt tre olika alternativ. Enligt samtliga bibehålles den nuvarande i semesterlagen inskrivna rekommendationen, att semestern bör, såvitt arbetstagaren ej önskar annorlunda, om möjligt förläggas till sommartid. Ej heller föreslås någon ändring i lagens regel, att parterna kunna träffa överenskommelse om sådan uppdelning av semestern, som de finna önskvärd. Vad som skiljer alternativen åt är i vad mån arbetsgivaren skall ha möjlighet att ensidigt bestämma om semesterns uppdelning.

Arbetstidsutredningen anser, att alternativ II är den i varje fall f. n. lämpligaste utformningen. I remissyttrandena ha framkommit olika meningar rörande vilket av alternativen som är att föredraga. De som företråda kroppsarbetarna ha i allmänhet motsatt sig, att arbetsgivarna skulle äga ensidigt uppdelning av semestern, och ha i enlighet härmed förordat alternativ I. Tjänstemännens organisationer ha däremot i regel anslutit sig till alternativ II, alltså det alternativ som medger arbetsgivaren rätt att utlägga den tredje semesterveckan i en särskild period. Arbetsgivar-sammanslutningarna åter ha allmänt tillstyrkt alternativ III, d. v. s. en ordning, som medger arbetsgivaren rätt att utan överenskommelse med arbetstagaren uppdelning av den tredje semesterveckan i enstaka ledighetsdagar. Övriga remissinstanser ha stannat för antingen alternativ II eller alternativ III.

För egen del vill jag först framhålla, att man icke bör alltför mycket understryka olikheterna mellan de tre alternativen. Av utredningen i ärendet framgår, att parternas intressen i fråga om en eventuell delning av semestern i många fall kunna antagas överensstämma. Från arbetsgivar-sidan har sålunda framhållits, att semestern ofta skulle komma att utgå i ett sammanhang, även om arbetsgivarna erhöle rätt att förordna om delning. Omvänt ha från arbetstagarhåll uttalats vissa sympatier för delad semester; och arbetarnas organisationer ha genomgående förklarat sig villiga att genom överenskommelse medverka till delning av semestern, då

så kunde visa sig nödvändigt med hänsyn till förhållandena inom yrket. Goda förutsättningar böra alltså föreligga för att parterna i betydande utsträckning skulle kunna i samförstånd lösa frågan hur semestern lämpligen bör utgå.

Lagbestämmelser måste emellertid finnas för det fall, att uppgörelse icke träffas mellan parterna. Härvidlag torde till en början icke kunna förnekas, att reformens värde ur rekreationssynpunkt minskas om den nya semesterveckan splittras upp på enstaka ledighetsdagar. En dylik uppdelning av den tredje semesterveckan synes dessutom endast undantagsvis vara absolut nödvändig. I de fall, då ett verkligt behov därav föreligger, torde en överenskommelse härom kunna komma till stånd. Alternativ III torde därför ej böra lagfästas. Vad angår alternativ I torde kunna sägas, att en semester om tre veckor om året i de flesta fallen bör skänka den enskilde arbetstagaren det största måttet av rekreation, om den utgår i ett sammanhang. Å andra sidan kan man icke bortse från, att vissa delar av näringslivet ha ett sakligt grundat intresse av att kunna förlägga den nytillkommande semesterveckan till en särskild period. Att helt lita till att detta intresse skall bli tillgodosett genom frivilliga överenskommelser torde icke låta sig göra. Ej heller synes det — när fråga är om allmän treveckorssemester — lämpligt att tilldela någon statlig myndighet rätt att förordna om delning av semestern i de fall detta skulle visa sig behövt. Till detta kommer, att det stora flertalet arbetstagare i vårt land av naturliga skäl önskar få sin semester förlagd till sommaren, vilket ju rekommenderas i lagen. Redan nu äro kommunikationsmedlen och olika slag av semesteranordningar hårt belastade under denna tid på året, och ett val av alternativ I skulle onekligen vara ägnat att allvarligt skärpa överbelastningen. Icke minst ur arbetstagarnas egen synpunkt skulle en sådan konsekvens av semesterförlängningen vara olycklig. Såsom utredningen framhållit, bör man därför i början gå fram med försiktighet, så att semesterreformen, som motses med så stora förväntningar, icke blir en besvikelse genom att möjligheterna till miljöombyte och friluftsliv sommartid försämras. Även en annan omständighet bör beaktas i detta sammanhang. Om arbetstagarna finge ovillkorlig rätt att utfå hela treveckorssemestern i ett sammanhang, kan det befaras, att arbetsgivarna i viss utsträckning såge sig nödsakade att förlägga semestern till annan tid än sommaren. Arbetstagarna skulle i så fall icke få någon del av sin semester under den för dem gynnsammaste tiden på året. En sådan lösning skulle i regel innebära större nackdel för de anställda än om de finge två veckors sommarsemester och en veckas semester å annan tid på året.

Jag delar därför utredningens uppfattning, att alternativ II åtminstone f. n. innebär den lämpligaste utformningen av treveckorssemestern. Härvid förutsätter jag, att arbetsmarknadens parter förhandlingsvägen taga upp frågan om semesterns förläggning i syfte att uppnå överenskommelse om den ordning, som i varje särskilt fall så långt det är möjligt tillgodoser såväl arbetsgivarnas som arbetstagarnas berättigade intressen.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen, hade även att taga ställning till i motioner framställda yrkanden å ena sidan, om sådan utformning av bestämmelserna att den del av semestern, som översteg tolv dagar, kunde förläggas till arbetsfria lördagar eller på annat sätt, och å

andra sidan att semestern skulle utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffades med arbetstagaren.

I anledning av framställningarna av förstnämnda innehåll uttalade utskottet i sitt *utlåtande nr 28* att frågan om en uppdelning av den nytillkomna tredje veckan i enstaka dagar i förekommande fall borde lösas genom frivilliga överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden. Kunde uppgörelse härutinnan icke träffas borde gälla att arbetsgivaren ej mot arbetstagarens önskan skulle kunna uppdelas semestern på fler perioder än två. Vid detta ställningstagande kunde utskottet ej tillstyrka bifall till vad i detta avseende hemställts.

Beträffande frågan huruvida semestern skall utgå i ett sammanhang hade utskottet främst fäst sig vid den av departementschefen befarade konsekvensen, att arbetsgivarna måhända komme att se sig nödsakade att förlägga semestern till annan tid än sommaren, om arbetstagarna finge ovillkorlig rätt att utfå hela treveckorssemestern i ett sammanhang. Utskottet anslöt sig till de skäl Kungl. Maj:t förebragt mot en sådan förläggningsregel.

Utskottet anförde i detta sammanhang vidare:

Som förut angivits är grunden till semesterreformen det starka behov av vederkvickelse, som förefinnes hos människan av i dag. För att semestern skall kunna erbjuda ett behövt tillskott av friska krafter, är det av betydelse, att medel finnas att tillgå för ett förnuftigt utnyttjande av semestern. Genom den utökning av semestertiden, som nu föreslås, därvid semestrarna sannolikt komma att koncentreras till en begränsad tid av sommaren, torde de anordningar i olika hänseenden, som nu förekomma för tillgodoseende av de semestrande (hotell, pensionat, kommunikationer m. m.), svårligen förslå. Det bör ankomma på arbetsmarknadens parter att sinsemellan söka finna lämpliga metoder för ett ändamålsenligt ordnande av semestern.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

YTTRANDEN.

Tjänstemännens centralorganisation erinrar i sitt yttrande över förevarande motioner om de synpunkter, som organisationen på sin tid i skrivelse till Kungl. Maj:t framhöll rörande arbetstidsutredningens förslag.

TCO framhöll därvid, att även om det ur vissa tjänstemannagrupper synpunkt var synnerligen angeläget att semestern utgick i ett sammanhang fann TCO det svårt att ur andra synpunkter förorda lagstiftning med en sådan generell regel. På många områden och vid många företag torde det sålunda innebära avsevärda produktionstekniska nackdelar om semestern skall utgå odelad. Å andra sidan fick man inte bortse från semesterns innersta mål att ge rekreation åt arbetare och tjänstemän, vilket innebar, att semesterförlängningen icke finge givas en sådan utformning att den i många fall inte skulle ge någon förbättrad möjlighet till rekreation. En

synpunkt som enligt TCO:s förmenande borde ägnas den största uppmärksamhet var, att om man åt de anställda gav rättighet att vägra delning av treveckorssemestern, kunde detta medföra att om uppgörelse om sådan delning ej kunde åstadkommas, kunde arbetsgivaren tvingas att i viss utsträckning förlägga den odelade treveckorssemestern till annan tidpunkt på året än sommaren — en lösning, som enligt TCO:s förmenande innebar en större nackdel för de anställda än om två veckor av semestern utgick under sommaren och den tredje veckan under annan tid på året. TCO anförde, att en ordning som medgav två veckors sammanhängande semester — om möjligt under sommaren — medan den återstående veckan disponerades efter överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare, var den lämpligaste lösningen. TCO förutsatte därvid att för sådana områden, där en uppdelning av semestern på två perioder skulle innebära avsevärda olägenheter, skulle förhandlingar komma att upptagas mellan löntagare och arbetsgivarparten om sammanhängande semester. Organisationens ställningstagande sammanföll sålunda närmast med det alternativ som arbetstidsutredningen förordat och som sedan lagfästes.

Under den tid som har förflutit sedan treveckorssemestern infördes har icke enligt organisationens uppfattning sådana erfarenheter vunnits att det finns anledning att frånga det tidigare ställningstagandet. Organisationen anser sig därför icke kunna tillstyrka de av motionärerna föreslagna lagändringarna.

Även *Landsorganisationen* hänvisar i sitt yttrande till vad organisationen tidigare i remissutlåtande över arbetstidsutredningens betänkande anförde rörande semesterns förläggning.

LO framhöll att valet stode mellan å ena sidan ett alternativ, enligt vilket semesterns uppdelning vore beroende av överenskommelse mellan parterna, och å andra sidan ett alternativ, enligt vilket arbetsgivaren ensidigt ägde besluta om uppdelning i två skilda perioder. På närmare anförda grunder anslöt sig LO till det förra alternativet och tillstyrkte för sin del en förläggningsregel i överensstämmelse med den då gällande lagens föreskrift, alltså innebärande att semestern i sin helhet skulle förläggas i ett sammanhang, såframt ej överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren. Att döma av den omfattning, i vilken — för innevarande år — uppgörelser redan träffats om i sin helhet sammanhängande semester, synes svårigheterna för tillämpningen av en sådan regel ha betydligt överdrivits vid treveckorssemesterns genomförande.

Svenska arbetsgivareföreningen, som avstyrker motionerna, erinrar om att frågan om semesterns förläggning gjordes till föremål för noggrant övervägande i samband med semesterreformen 1951, och att då därefter, såvitt föreningen kan finna, intet inträffat, som utgör en komplettering till tidigare kända förhållanden, anledning saknas att nu gå djupare in på frågan om semesterförläggningen.

Föreningen anför vidare:

Det är tillräckligt att framhålla, att under förarbetena till de senaste ändringarna i semesterlagen från åtskilliga håll påstods, att det vore önskvärt, att semestern alltid skulle komma att utläggas i ett sammanhang, såvida icke överenskommelse om annan ordning träffades mellan arbetsgivare och arbetstagare. Främst åberopades härvid rekreationssynpunkter. Det blev emellertid aldrig klarlagt, huruvida en sammanhängande semester ur rekreationssynpunkt kunde anses fördelaktigare än uppdelad semester. Vissa skäl talade för att en uppdelning av semestern till exempel på så sätt, att en del av semestern uttogs under vårvintern och återstoden under sommaren, skulle giva bättre rekreation än en sammanhängande semester enbart på sommaren. Även andra skäl framfördes för att man borde utnyttja de tillkommande semesterdagarna för att under viss del av året söka införa femdagarsvecka.

På arbetsgivarhåll åter lade man i sin argumentering huvudvikten vid produktionstekniska faktorer och framhöll, att inom flertalet fack skadeverkningsarna ur produktionssynpunkt av den förlängda semestern skulle kunna minskas, om denna finge uppdelas i flera perioder. I många fall förklarade arbetsgivarna det vara önskvärt, att de tillkommande 6 semesterdagarna uttogs i form av fria lördagar. I åtskilliga branscher torde det dock vara nödvändigt att utlägga semestern i ett sammanhang och samtidigt för det övervägande antalet arbetare. — Den utformning lagen slutligen erhöll får betraktas som en kompromiss.

Det skulle vara synnerligen olyckligt, om lagen nu skulle ändras på det sätt motionärerna föreslagit. Härigenom skulle en av produktionstekniska skäl betingad uppdelning av semestern komma att förhindras, så snart överenskommelse härom icke kunde träffas mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Vad förslaget i motion nr 189 i första kammaren beträffar, nämligen att semestern alltid skulle utläggas under sommarmånaderna, vill föreningen blott framhålla, att det finnes vissa områden inom näringslivet, där det vore olämpligt eller kanske till och med ogörligt att uttaga hela semestern under nämnda tid. Detta gäller exempelvis alla de områden, där högsäsong råder under sommaren och utpräglad lågsäsong under vissa andra delar av året.

UTSKOTTET.

De förslag, som genom motionerna väckts, innebära dels införande i semesterlagen av bestämmelse om obligatorisk förläggning av semester till sommartiden, dels undanröjande av den nu i lagen givna rätten för arbetsgivare att uppdelad semestertid, som överstiger tolv dagar.

Frågan om att i semesterlagen intaga stadgande att semester skall förläggas till viss del av året övervägdes ingående vid semesterlagens tillkomst. Därvid uttalades, att sommartiden i regel lämpade sig bäst för semester och att förläggning av semester till annan årstid för den övervägande delen av arbetstagarna framstod såsom mindre förmånlig. Emellertid vore det knappast möjligt att i lagen införa en regel att semester skulle förläggas till viss årstid utan att föreskriva vittomfattande undantag. Man stannade med hänsyn härtill vid att i lagen rekommendera att semestern förlägges till sommartiden.

Det är självfallet ett starkt önskemål att semester utgår på sådan tid av året att den skänker den största vederkvickelsen. För de allra flesta framstår sommaren som den lämpligaste tiden. Det torde även förhålla sig så, att arbetsgivarna i regel tillvarataga de möjligheter som finnas för att förlägga semestrarna till sommartiden. Emellertid kan icke bortses från att inom vissa verksamhetsområden en koncentration av semestrarna till en begränsad del av året stöter på stora svårigheter eller visar sig omöjlig att genomföra. För de nu åsyftade yrkesgrupperna torde man få göra undantag eller begränsningar därest man införde en regel om obligatorisk sommarsemester. Föga synes därför stå att vinna med en sådan regel. Med hänsyn härtill finner utskottet övervägande skäl tala för att lagens innehåll i detta avseende allt fortfarande begränsas till en rekommendation.

Vad gäller spørsmålet om semesterns uppdelning på skilda perioder stadgar 12 § i lagen såsom huvudregel att semestern skall utgå i ett sammanhang såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. När treveckorssemestern genomfördes stod det emellertid klart, att vissa grenar inom näringslivet hade sakligt grundat intresse att kunna uppdelat den förlängda semestern. För de fall, där frivillig överenskommelse enligt huvudregelns hänvisning icke kunde ernås, fordrades därför laglig reglering. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen övervägdes härvid olika alternativ. När man stannade för den nuvarande utformningen, som medger arbetsgivaren rätt att förlägga den tredje semesterveckan till en särskild period, var detta resultatet av en avvägning främst mellan å ena sidan arbetstagarens intresse av en sammanhängande semester och å den andra de krav på möjligheter att uppdelat semestern på flera perioder, som betingas av produktionstekniska synpunkter. Av betydelse vid denna bedömning var bland annat att en ovillkorlig rätt för arbetstagarna att utfå hela treveckorssemestern i ett sammanhang kunde befaras medföra ökade hinder för arbetsgivarna att förlägga semestern till sommarmånaderna.

Det stora flertalet av de arbetstagare, som beröras av 1951 års semesterreform, komma först i år i åtnjutande av fulla tre veckors semester. Nämnvärd erfarenhet saknas därför av semesterbestämmelsernas tillämpning. För innevarande år torde dock i stor utsträckning uppgörelser ha träffats om semester i ett sammanhang.

Med hänvisning till det sagda finner utskottet anledning saknas att frångå det beslut om semesterns utformning, som statsmakterna så sent som år 1951 fattade. Med översyn av ifrågavarande bestämmelser bör anstå tills rikare erfarenhet vunnits.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att motionen I: 189, såvitt angår bestämmelse om semesterns förläggning under sommarmånaderna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionen I: 189, såvitt angår bestämmelse om sammanhängande semester, och motionen II: 230 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 april 1953.

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Sten, Nils Elowsson, Wahlund,* Sunne,* Wistrand, fru Svenson,* fru Carlqvist och herr Axel E. Svensson*;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fru Johansson i Norrköping, herr Nilsson i Göteborg,* fru Västberg, herrar Lundberg, Carlsson i Bakeröd,* fröken Höjer och fru Everlöf.*

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

RESERVATION

av herr *Lundberg* och fru *Västberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse.

De förslag — — — (lika med utskottet) — — — tolv dagar.

Beträffande frågan om att i semesterlagen intaga stadgande att semestern skall förläggas till viss del av året måste sommarmånaderna anses som den i regel lämpligaste tiden för semesterns förläggning. Semestern bör därför endast i undantagsfall och när starka skäl föreligga förläggas till annan tid av året. Utskottet förutsätter att arbetsmarknadens parter i sina överenskommelser beakta och taga hänsyn till arbetstagarnas berättigade önskemål om en lämplig förläggning av semestern. Under sådana förhållanden synes en regel med den utformning, som i motionen I: 189 föreslagits, obehövlig och lagens innehåll torde kunna begränsas till en rekommendation.

Vad gäller spørsmålet om semesterns uppdelning på skilda perioder vill utskottet understryka, att semestern även har till syfte att skydda människorna från en för hastig förslitning. Den ökade rationaliseringen och jäktet har medfört att kravet på en sammanhängande semester förstärkts. Landsorganisationen, enskilda fackförbund — däribland Svenska metallindustriarbetareförbundet — och fackliga centralorganisationer ha uttalat sig för en sammanhängande semester. Tre veckors semester måste betraktas som ett minimum, och en uppdelning av densamma kan omöjliggöra verklig rekreation och avkoppling. Härtill kommer att splittring av semestern på skilda perioder är ägnad att medföra ökade resekostnader och även i övrigt vålla olägenheter och extra kostnader för familjen. För anställda inom den statliga och kommunala förvaltningen samt för överordnade löntagare inom den enskilda företagsamheten gäller även som regel en längre semester än de lagstadgade tre veckorna. En objektiv undersökning av de fysiska och psykiska påfrestningarna inom olika yrkesområden torde visa att kroppsarbetarnas behov av semester är lika stort som för en del andra grupper med rätt till längre semester. Utskottet vill framhålla att man med införandet av treveckorssemester avsåg att taga ett steg mot utjämning av skillnaderna mellan olika arbetstagargruppers rätt till semester. Fortfarande bestå olikheter, som icke äro sakligt betingade, och det är av största vikt att intet eftersättes för att undanröja dessa.

När treveckorssemestern genomfördes fanns det vissa arbetsmarknadsfrågor som föreföllo ovissa och till vilka andra lagutskottet ansåg sig böra taga hänsyn. Den avmattning i högkonjunkturen, som inträffat därefter, samt den omfattning, i vilken uppgörelser för innevarande år träffats om en i sin helhet sammanhängande semester, visar att de farhågor, som då hystes mot en regel om sammanhängande semester, voro obefogade. I dagens läge tala däremot starka skäl för att införa en sådan regel. Den vikande konjunkturen kan medföra att arbetsgivarparten kommer att visa mindre intresse för att tillmötesgå arbetarpartens önskemål om semesterns förläggning. Det torde endast i ett mycket ringa antal fall på arbetsgivarsidan föreligga verkligt behov av att uppdelna semestern. I de fall, där sakligt grundade skäl kunna förebringas för en uppdelning av semestern, skulle den föreslagna ändringen av 12 § i semesterlagen icke innebära något hinder för arbetsmarknadens parter att träffa överenskommelse härom. Enligt utskottets mening finnes icke heller anledning befara att sådana överenskommelser icke skola komma till stånd för de områden inom näringslivet, där verkliga skäl för en uppdelning kunna påvisas. En motsatt ståndpunkt skulle lätt kunna tolkas såsom utslag av misstro mot arbetarparten, en misstro som med hänsyn till erfarenheterna från arbetsmarknadsparternas förhandlingar i dessa frågor måste anses ogrundad.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 189, såvitt angår bestämmelse om sammanhängande semester, och motionen II: 230, för sin del antaga följande förslag till

LAG

**angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 29 juni 1945
(nr 420) om semester.**

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 29 juni 1945 om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, såvitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket b)—d) och tredje stycket skall jämföras med tid å vilken arbete utförts.

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.

Semester för arbetstagare å fartyg må icke utan arbetstagarens medgivande utgå annat än i svensk hamn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

B. att motionen I: 189, såvitt angår bestämmelse om semesterns förläggning under sommarmånaderna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.